

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Bárczy István

Cím:

Budapest félszázados jubileuma

Forrás:

Független Budapest

Bp.
(Hely)

1922. Jy
(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

"1872/1923"

Budapest félszázados jubileuma.

A »Független Budapest« részére írta: Bárczy István.

A múlt év november 4-én volt kerek ötven esztendeje annak, hogy Tóth Vilmos, az akkori belügyminiszter betérjesztette a Budapest főváros szervezetéről szóló törvényjavaslatot, amelyben az addigi Pest és Buda szabad királyi városoknak és Óbuda mezővárosnak, valamint a Margitszigetnek egyesítését kimondták. Azonkívül a törvényjavaslat a többek között kimondja, hogy a fővárosi rendőrség államosíttatik, a képviselőtestület felerészét a legtöbb adót fizetők választják, a főispánt a belügyminiszter előterjesztése alapján a király nevezi ki, a tisztviselőket 6 évre a képviselőtestület választja, a hivatali személyzet többi részét a tanács élethossziglan választja, és a kerületi közigazgatás céljára az előljáróságok szerveztetnek.

A törvényjavaslat a három város egyesítésének szükségességét a következőkkel indokolta: „A magyar államnak oly központra van szüksége, mely a magyar állam érdekeinek valóságos gyűlhelye, ezeknek legfőbb támasza és előmozdítója legyen, mely a magyar államiság eszméjét méltóan képviselje és a nemzeti fejlődés érdekében úgy szellemileg, mint anyagilag a részekre ellenállhatatlan vonzerőt gyakorolja. E központ egy hatalmas, alkatrészeiben egységesen szervezett főváros, mely a nemzet szellemi és anyagi fejlődésének leghathatósabb eszközeit folytonosan gyűjtögetve, helyhatósági intézményeinek lehető legcélszerűbb berendezése és ke-

zelése által egyúttal a jó rend, a valódi műveltség és társadalmi magasabb élvek kellemes gyűlhelyévé váljék. Az állam érdekeinek hathatós előmozdítása, a helyhatósági intézmények célszerű berendezése és kezelése a fővárosban nem képzelhető a nélkül, hogy a közigazgatás, mely egyrészt az állam fenntartására és erősítésére szükséges eszközöket szolgáltatja, másrészt pedig a lakosság jólétéről, kényelméről és jogosult igényeinek kielégítéséről kell, hogy gondoskodjék, egységesen és összhangzó működésre képesnek ne szerveztessék.”

Az egyesítés terve mind a három város képviselőtestületében sok ellenzéssel találkozott. Ezért is 1872. évi január 10-én és 11-én a három város kiküldöttjei összeültek, hogy a három város érdekeit igyekezzenek lehetőség szerint kiegyenlíteni. Mindeme tárgyalások dacára a törvényjavaslat egyes intézkedései több irányú ellenzéssel találkoztak. Különösen Pest városának voltak aggodalmai a virilizmus intézményét, a tisztviselők szavazati jogát és a főispáni állás szervezését illetőleg. Azonkívül a rendőrség államosítása sem találkozott nagy rokonszenvvel.

A törvényjavaslatot az 1872. év végén a képviselőház olyan módosítással fogadta el, hogy a virilizmust korlátozták, amennyiben a helyett, hogy a törvényhatósági bizottság felerészét a

legtöbb adót fizetők választották volna, kimondták, hogy a törvényhatósági bizottsági tagok fele része az összes községi választók által a legtöbb adót fizetők közül választandó. A főispáni állás elnevezése főpolgármester lett, akit a törvényhatóság a király által kijelölt három egyen közül választ.

Az ekképen módosított törvényjavaslat a főrendiház által is elfogadtván, szentesítést nyert és mint 1872. évi XXXVI. törvénycikk vétetett fel az országos törvénytárba, s alapja lett a mai Budapestnek.

Az egyesített főváros területe 29.892 hold, az akkor létező házak száma 9.904, a lakosság lélekszáma 270.476 volt. A három város összes évi bevétele a községi pótdadó nélkül 2.902.478 forint, kiadása pedig 3.845.876 forint volt. A 943.398 forintnyi különbséget fedezték a 20 százalékos pótdadóból. Lakosságának száma szerint Budapest akkor Európa nagyvárosai között a 16-ik volt; ma London, Páris, Berlin, Bécs, Szentpétervár, Moszkva, Konstantinápoly és Hamburg után a kilencedik. Ha a három keleteurópai várostól (Szentpétervár, Moszkva és Konstantinápoly) eltekintünk, úgy a nyugati és középeurópai városok között Budapest a hatodik. A mi fővárosunk ezalatt az ötven év alatt lakosságának szaporodása tekintetében túlszárnyalta az összes európai nagyvárosokat, s a lakosság számára nézve sorrendben mögé kerültek 1872. óta Liverpool, Glasgow, Nápoly, Manchester, Birmingham, Madrid, Lyon és Marseille.

Ha visszaemlékezünk az ötven év előtti Budapestre, azok, akik már akkor itt voltunk, bizony

alig ismerünk reá a mai Budapestre. E rövid cikk keretében lehetetlen még vázlatot adnom is erről a tüneményes fejlődésről. E helyett csak visszaemlékezem arra, amikor ötven évvel ezelőtt szüleim beköltöztek abba a józsefvárosi nagy-nagy házba, amelyben a Mikszáth Kálmán-terén most a Sacré Coeur leányiskolája van, s amelyen túl kifelé menve már több háromemeletes ház nem is volt, hanem többnyire csak kis földszintes házak galambducos kis udvarokkal. Ki-kijártunk a két pisztolyos táblájú omnibuszokkal a Király-utcai kertekbe eperfalevelet szedni a selyembogarak számára. Arra is emlékszem, hogy amikor pár év múlva a piaristák gimnáziumából jöttünk hazafelé a többi józsefvárosi iskolás fiúval, sehogy se tudtam velük útközben beszélgetni, mert egymás között mindig németül társalogtak. Azóta a sok-sok kis földszintes ház helyet adott a sok 3—4, meg ötemeletes háznak, a szerény Pestből, Budából ragyogó szép, nagy város lett, most már az iskolás gyerekek mind csak magyarul beszélgetnek, de vajjon boldogabbak lettek-e itt az emberek? Erre már nem is válaszolok, csak — elgondolkozom.